

KOSMICKÉ ROZHLEDY

VĚSTNÍK ČESKÉ ASTRONOMICKÉ SPOLEČNOSTI

Číslo 4/2018
Ročník 56

www.astro.cz

Samostatně neprodejná příloha časopisu Astropis

Obsah

Cena Františka Nušla doc. Martinu Šolcovi	3
Kopalovu přednášku pronesl Martin Jelínek	4
František Nušl – 151	5
Zemřel RNDr. Pavel Mayer, DrSc.	7
V Brně skončila velmi úspěšná konference o proměnných hvězdách a exoplanetách	8
Zápis ze zasedání VV ČAS 26. 11. 2018	10
Akce	12

V období prosince 2018 až ledna 2019 slaví významná životní jubilea tyto členové ČAS:

50 let	RNDr. Zdeněk Moravec, Ph.D., Jílové
55 let	RNDr. Jiří Borovička, CSc., Ondřejov
60 let	PhDr. Eva Kašparová, Ph.D., Praha prof. RNDr. Petr Kulhánek, CSc., Praha
70 let	Dipl.Ing. Reinhold F. Auer, Veverská Bitýška František Zloch, Ondřejov
75 let	Ing. Josef Hanzlík, České Budějovice
77 let	RNDr. Vojtech Rušin, DrSc., Tatranská Lomnica
84 let	RNDr. Oldřich Hlad, Praha Dr. Luboš Kohoutek CSc., Hamburg Bergedorf
85 let	Ing. Pavel Příhoda, Praha
86 let	Josef Pozdnicěk, Turnov
88 let	Marie Hodoušková, České Budějovice

ČAS přeje jubilantům vše nejlepší!

Na obálce: František Nušl

KOSMICKÉ ROZHLEDY

Věstník České
astronomické společnosti

Ročník 56
Číslo 4/2018

Vydává
Česká astronomická
společnost
IČO 00444537

Redakční rada
Petr Sobotka
Petr Heinzl
Pavel Suchan
Lenka Soumarová
Lumír Honzík
Petr Scheirich
Radek Dřevěný
Marcel Bělík
Miloš Podařil
Vladislav Slezák

Adresa redakce
Kosmické rozhledy
Sekretariát ČAS
Astronomický ústav AV ČR
Fričova 298
251 65 Ondřejov
e-mail: cas@astro.cz

**Grafická úprava
a jazykové korektury**
redakce Astropisu

Tisk
Grafotechna Print, s r. o., Praha

Distribuce
Adlex systém

ISSN 0231-8156

*Samostatně neprodejná
příloha časopisu Astropis*

*Vydáno s finanční podporou
Akademie věd ČR*

Cena Františka Nušla za rok 2018 doc. Martinu Šolcovi

Pavel Suchan

Česká astronomická společnost ocenila Nušlovou cenou za rok 2018 doc. RNDr. Martinu Šolce, CSc. z Astronomického ústavu Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy, a to zejména za jeho celoživotní pedagogickou činnost a práci v oboru astrofyziky a historie astronomie. Slavnostní předání ceny proběhlo v pondělí 3. 12. 2018 v 18:00 v pražském Planetáriu. Poté byla přednesena laureátská přednáška na téma „Astronomové a vlastenci: Alois Martin David, Josef František Smetana a Josef Jan Frič“.

Nušlova cena České astronomické společnosti je nejvyšší ocenění, které uděluje ČAS badatelům, kteří se svým celoživotním dílem obzvláště zasloužili o rozvoj astronomie. Je pojmenována po dlouholetém předsedovi ČAS prof. Františku Nušlovi. Česká astronomická společnost obnovila její udělování po padesátileté přestávce v r. 1999. Prof. PhDr. František Nušl (3. 12. 1867–17. 9. 1951) byl v letech 1922–1947 předsedou tehdejší Československé astronomické společnosti. V letech 1924–1938 byl ředitelem státní hvězdárny.

Doc. Martin Šolc je vynikající a dlouholetý pedagog, přední odborník na fyziku komet i historii astronomie a rovněž její zasvěcený popularizátor. Podílel se na organizaci významných mezinárodních konferencí (především v oblasti historie vědy), dlouhodobě pracoval v redakčních radách řady odborných i populárních časopisů a přeložil několik knižních titulů.

Těžiště odborné práce doc. Šolce se týká zejména astronomie ve vzdělávacích aktivitách na všech úrovních škol. Podílel se na tvorbě učebnic pro základní, střední a vysoké

školy, dvě jeho učebnice získaly ocenění. Tři desetiletí byl garantem studia astronomie a astrofyziky na MFF UK a profiloval tak učební plány celé jedné generace našich astronomů. Věnuje se ale i šíření astronomických poznatků ve veřejnosti – od roku 1991 přednáší o astronomii v kurzech univerzity třetího věku (U3V) na MFF. Věnuje se však i organizaci a koncepci tohoto typu vzdělávání – jedno funkční období byl předsedou Asociace U3V ČR, zastupoval ČR v komisi pro CŽV při EU v Bruselu, je členem Rady pro CŽV Karlovy univerzity a Rady seniorů ČR. Uvádí také do života nové progresivní vzdělávací formy – tři roky zkušebně vedl kurzy astronomie pro seniory s vnoučaty na MFF a stál při zrodu Virtuální U3V na portálu e-senior, pro kterou natočil úvodní cyklus přednášek povinný pro všechny účastníky – samozřejmě na téma astronomie.

Doc. Martin Šolc také vedl několik let Pedagogickou sekci České astronomické společnosti, během které spolupřádal dvě konference o vzdělávání v astronomii. Je rovněž českým zástupcem v komisi Public Outreach and Education Mezinárodní astronomické unie.

Kopalovu přednášku za rok 2018 pronesl Martin Jelínek

Pavel Suchan

Česká astronomická společnost udělila čestnou Kopalovu přednášku 2018 Mgr. Martinu Jelínkovi, Ph.D., z Astronomického ústavu AV ČR za současné významné výsledky dosažené při využívání přehlídkových robotických dalekohledů v různých oborech astronomie.

Slavnostní přednesení čestné Kopalovy přednášky proběhlo v sobotu 24. listopadu 2018 od 13:15 v budově Akademie věd ČR na Národní třídě 3, Praha 1 v sále č. 206. Ocenění předal předseda České astronomické společnosti prof. RNDr. Petr Heinzl, DrSc. Laureát poté pronesl čestnou Kopalovu přednášku na téma „Pozorování gama záblesků v době gravitační“.

Martin Jelínek vystudoval astronomii a astrofyziku na MFF UK v r. 2002. Pracoval poté v IAA-CSIC (Španělsko), v roce 2014 obhájil na Univerzitě v Granadě (Španělsko) disertaci PhD. Od července 2015 působí ve Stelárním oddělení Astronomického ústavu AV ČR v Ondřejově, v současnosti vede Skupinu astrofyziky vysokých energií.

Dr. Jelínek se už během vysokoškolských studií věnoval digitálním metodám detekce občasných jevů, především zábleskovým zdrojům záření gama (GRB), jejichž astronomická povaha byla rozpoznána až 30 let po prvních detekcích v roce 1997 díky objevu téměř synchronních rentgenových protějšků a optických dosvitů.

Podílel se významně na vývoji robotického teleskopu BART v Ondřejově díky vývoji důmyslných programů pro rychlé a přesné navádění dalekohledu na polohu GRB po internetovém poplachu. BART je však vhodným nástrojem i pro sledování výbuchů supernov v cizích galaxiích, fotometrické proměnnosti kvasarů, kataklyzmických hvězd a dvojhvězd a obecně pro hledání optických protějšků efemérních jevů v oborech spektra pozorovatelných pouze z kosmu.

Během svého pobytu ve Španělsku se zabýval programováním a pozorováním sítí robotických dalekohledů BOOTES. V letošním roce se stal prvním autorem souhrnné práce o výsledcích těchto nevelkých, ale mimořádně úspěšných přístrojů zejména při sledování

optických protějšků a dosvitů GRB: M. Jelínek et al. [*A decade of follow-up by BOOTES in Spain (2003–2013)*; Adv. in Astronomy, 2016]. Významný je i jeho podíl na zabezpečení provozu a dálkového ovládání českého robotického dalekohledu FRAM, jenž úspěšně pracuje na stanici Los Leones mezinárodní observatoře Pierra Augera, kde slouží jednak k aktuálním měřením průzračnosti atmosféry kvůli kalibraci energií spršek kosmického záření extrémně velkých energií, ale také k soustavnému pozorování proměnných hvězd, příležitostnému sledování optických protějšků a dosvitů GRB, ale i sledování přirozených a umělých objektů Sluneční soustavy (průlet planety a kosmické sondy Falcon Heavy). V současné době pracují tři exempláře dalekohledů FRAM - na observatoři Pierra Augera v Argentině, na Paranal v Chile a na La Palmě (Kanárské ostrovy). Dr. Jelínek je také spoluautorem klíčových prací o optické identifikaci zdroje gravitačních vln (ApJ Lett. 826, L13 a ApJ Suppl. 225, 8 z r. 2016).

Obvyklá scientometrie pomocí databáze ADS ukázala, že Martin Jelínek se podílel od r. 2002 do konce r. 2017 na celkem 94 pracích v prvotřídních recenzovaných časopisech (Nature, Astrophysical J., Astronomy and Astrophysics, Monthly Notices, Earth, Moon and Planets), které až dosud získaly přes 2 750 citací, což odpovídá 29,3 citace na práci a Hirschovu indexu $H = 30$.

Dr. Martin Jelínek během svého dlouhodobého pobytu ve Španělsku získal řadu jedinečných zkušeností pod vedením významných osobností a dokázal se v tomto náročném prostředí prosadit svou erudicí i pracovním nasazením v oboru mnohobásmové astronomie, jež dosahuje právě v těchto letech pozoruhodných a průlomových výsledků. Jeho návrat domů zajisté přináší nové podněty pro českou účast v tomto překotně se rozvíjícím oboru současné astronomie.

František Nušl – 151

Štěpán Kovář

V sobotu 24. listopadu 2018 proběhl v Jindřichově Hradci odborný seminář, který připomněl 151. výročí narození prof. Františka Nušla. V loňském roce jsme si prof. Nušla připomněli při pražských oslavách 100. výročí založení České astronomické společnosti, a to jak položením květin na rodinné hrobce, která se nachází na břevnovském hřbitově, tak pak i v podobě "oživlého" profesora. Ten doprovázel po celou dobu slavnostní schůzi ČAS v Karolinu. Letos bylo tedy nezbytné se vydat do Nušlova rodného města – Jindřichova Hradce – a jeho odkaz připomenout i zde.

Seminář společnými silami připravily hvězdárny Františka Nušla (Jindřichův Hradec) a Františka Pešty (Sezimovo Ústí) ve spolupráci s Odbornou skupinou pro historii astronomie České astronomické společnosti. Hlavními hosty semináře byli RNDr. Jiří Grygar, CSc. a Ing. Jan Vondrák, DrSc., dr. h. c. Jiří Grygar zasadil působení a význam prof. Františka Nušla do celkového obrazu stoleté České astronomické společnosti a osobností, které se na jejím rozvoji podíleli. Jan Vondrák pak podal vyčerpávající pohled na vznik a vývoj klíčového vynálezu prof. Františka Nušla a zakladatele ondřejovské observatoře Josefa Jana Friče – cirkumzenitálu. To je optický přístroj k určování polohy na zemském povrchu s velkou přesností (zhruba na 1,5 metru). Dr. Vondrák ukázal, jak se základní myšlenky původ-

Starosta města Ing. Stanislav Mrvka a čestný předseda ČAS RNDr. Jiří Grygar, CSc., při odhalení pamětní desky Fr. Nušla.

ního cirkumzenitálu objevovaly v pozdějších přístrojích nových generací. Cirkumzenitál byl až do objevu radarového a družicového zaměřování nejpřesnějším mobilním přístrojem na určování zeměpisné polohy.

V dalších příspěvcích jsme se například s Mgr. Janou Jirků vydali po stopách historie jindřichohradecké hvězdárny z roku 1961 (ta dnes nese Nušlovo jméno), která v současné době prochází rozsáhlou přístavbou a rekonstrukcí. Je to radostná vyhlídka, protože hvězdárna měla nejprve ve druhé polovině 80. let ustoupit rozšiřujícímu se panelovému sídlišti. To se sice nestalo, ale následně jindřichohradečtí astronomové museli v letech 1992–1994 doslova bojovat proti zvůli města, které hvězdárnu předalo k výstavbě fitness centra.

Petr Bartoš nás provedl digitalizovaným archivem obsahujícím nejen korespondenci mezi Františkem Nušlem a Josefem Janem Fričem, ale také ručně psanou kroniku Anči Fričové, fotografie z výstavby a provozu ondřejovské hvězdárny či četné astrofotografie. Na semináři pak také zazněly úryvky ze zmíněné kroniky a část vzpomínek na dědečka Františka Nušla od prof. Jana Sokola.

Seminář se konal v nádherném prostoru Muzea Jindřichohradecka, který zaplnilo na šedesát zájemců o historii astronomie. Nemalou část tvořili studenti místního gymnázia. Spo-

lečně jsme v průběhu semináře v těsné blízkosti muzea odhalili pamětní desku prof. Františku Nušlovi, která od soboty 24. listopadu 2018 bude všem kolemjdoucím připomínat, kde zakladatel moderní české astronomie strávil dětství a mládí. Slavnostního odhalení desky se ujali starosta města Ing. Stanislav Mrvka a čestný předseda České astronomické společnosti RNDr. Jiří Grygar, CSc.

Všem zúčastněným je třeba poděkovat za krásnou atmosféru, která celý seminář provázela. Bylo to opravdu důstojné připomenutí mimořádné osobnosti české astronomie.

RNDr. Pavel Mayer, DrSc. (7. 11. 1932 – 7. 11. 2018)

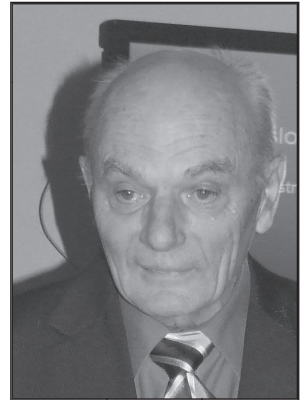
Jiří Grygar

Pavel Mayer se začal zajímat o astronomii během středoškolských studií na gymnáziu v Lounech, kde pracoval v astronomickém kroužku pod vedením prof. Karla Šimůnka. Vystudoval pak astronomii na MFF UK v Praze, kde poté celý život pracoval v Astronomickém ústavu UK a kde byl až dosud zaměstnán. Zde postupně získal vědecké hodnosti CSc. a DrSc.

Pod vlivem doc. Františka Linka se zprvu věnoval planetárním vlivům na Zemi a výzkumu Slunce. Svou první práci publikoval již jako osmnáctiletý student. Po příchodu prof. Josefa Mikuláše Mohra z Brna do Prahy však přešel k výzkumu hvězd a Galaxie. Přitom si všiml významu horkých hvězd třídy O a B pro určení průběhu spirálních ramen a to ho přivedlo k určování jejich fyzikálních parametrů ze světelných křivek a spektroskopie těsných dvojhvězd. Zde lze také spatřit těžiště vědeckého díla dr. Mayera, jenž publikoval téměř 150 původních vědeckých prací jak sám, tak také ve spolupráci se svými studenty a domácími i zahraničními kolegy. Práce, na nichž se podílel, byly citovány až dosud téměř 900krát a jeho Hirschův index je 15. Objevil přitom několik pozoruhodných zákrytových dvojhvězd, které pak podrobně studoval v široké mezinárodní spolupráci, ale i s domácími astronomy amatéry.

Tím však výčet jeho přínosu pro astronomii není zdaleka vyčerpán. Dr. Mayer se věnoval také konstrukci astronomických přístrojů. Jeho dílem je zejména 0,6 m reflektor, umístěný na observatoři v Ondřejově, který už téměř půlstoletí slouží především fotometrii planetek, komet, ale i proměnných hvězd nebo exoplanet. Konstruoval rovněž fotoelektrické fotometry a spolupracoval při instalaci ešeletového spektrografu u ondřejovského 2 m Perkova dalekohledu. Podobně se dr. Mayer podílel na vybudování 0,6 m reflektoru na tehdejší čs.-jugoslávské observatoři na Hvaru, kde je dalekohled rovněž dosud v činnosti.

Byl činný v několika komisích IAU, kde zejména v komisi č. 42 byl členem redakční rady mezinárodního bulletinu pro zákrytové dvojhvězdy. Patří k pěti čs. astronomům, kteří pozorovali na observatoři La Silla ESO v Chile dávno před vstupem Česka do ESO, konkrétně v r. 1992.

Jeho encyklopedické vědomosti v širokém oboru astronomických disciplín se staly neocenitelným zdrojem informací pro několik generací českých astronomů. Podílel se na překladech vysokoškolské učebnice P. Parenaga: „Hvězdná astronomie“ a je spoluautorem encyklopedické knihy „Vesmír“, která vyšla v nakl. Mladá fronta na přelomu osmdesátých let ve dvou vydáních. Byl zkušeným recenzentem vědeckých prací pro mezinárodní vědecké časopisy a pracoval též v redakční radě mezinárodního vědeckého časopisu Bull. Astron. Inst. Czechoslovakia.

Pavel Mayer patřil k mimořádně skromným osobnostem české astronomie, takže se mu vyhýbala publicita i veřejné uznání. Česká astronomická společnost mu však právě při příležitosti Mezinárodního roku astronomie 2009 udělila Nušlovu cenu jako uznání mimořádných zásluh o rozvoj české astronomie i její reprezentaci ve světě. Poslední rozloučení s naším vzácným kolegou proběhlo v pátek 16. listopadu 2018 v kapli sv. Vavřince na hřbitově v Libochovicích.

V Brně skončila velmi úspěšná konference o proměnných hvězdách a exoplanetách

Petr Sobotka

32 přednášek, 91 účastníků z 9 zemí. Už to jasně ukazuje, že o letošní jubilejní 50. konferenci byl velký zájem. Pestrá přehlídka zajímavých a nezvykle se chovajících objektů noční oblohy prezentovaná přednášejícími ukázala, že amatéři i profesionálové se nemusejí bát, že by neměli co pozorovat. Také ukázala, že čeští astronomové se ve světové konkurenci neztvářejí.

Konferenci se účastním od roku 1992 a zažil jsem jich tedy polovinu a začínám se počítat mezi pamětníky. O to větší radost mám, že ta 50. nebyla jen o vzpomínání. Jubilejní konference Sekce proměnných hvězd a exoplanet SPHE především ukázala na ohromný pokrok v oboru pozorování proměnných hvězd.

Dva jiné světy

První konference se konala v Brně roku 1963, právě skončená v Brně roku 2018. Město a téma je to jediné, co mají společného. Za těch 55 let nezůstal ve světě pozorování proměnných hvězd kámen na kameni. V současné době je známo asi 550 tisíc proměnných hvězd (52 000 má definitivní označení) a 4000 exoplanet. Roku 1963 bylo známých proměnných hvězd jen 15 tisíc a exoplaneta žádná. Naproti tomu počet astronomů se za půl století celosvětově zvýšil jen nepatrně. Počet objektů na jednoho astronoma tím neustále roste. Současně ale roste i jejich vybavení. Před třiceti roky bylo hlavní zbraní pozorovatelů jejich oko hledící do dalekohledu. Dnes mají i amatérští astronomové počítačem řízené dalekohledy, do kterých se už nedívají. Místo oka mají k okuláru přidělanou CCD kameru. Během noci pořizují stovky či tisíce snímků. Největším problémem tak bývá náročnost následného zpracování.

Bez programování to nejde

WWW, API, .NET, CCD, flat field, dark frame, tak dnes vypadá svět proměnných hvězd. Roku 1963 to byl čaj, deka, červená baterka, tužka, papír... Bez techniky by dnes ne-

bylo pozorování a bez programování by nebyly webové stránky sekce var2.astro.cz, ani program SIPS na zpracování měření. Nebyla by ani ETD – Exoplanet Transit Database, která je světově uznávaným dílem SPHE a ukazuje pozorování transitů (přechodů) exoplanet před diskem své hvězdy. Velké databáze, řada užitečných funkcí a vychytávek na webových stránkách sekce jsou především dílem Luboše Bráta. Je velkým úkolem Sekce pokračovat v jejich rozvoji a udržet si tak výrazné postavení v mezinárodní konkurenci.

Pestrá směs přednášek

Během konference zazněly přednášky na nejrůznější témata. Marek Skarka představil pozorování exoplanet konané v ČR, Gerald Handler ukázal, jak se dají zkoumat nitra hvězd na dálku, aniž by se do nich kdokoli díval či posílal sondu, Robert Szabó ukázal, že v dnešní době máme techniku na to sledovat tak malé změny jasnosti, jako nikdy předtím, Petr Zasche představil svůj unikátní výzkum čtyřhvězd, z nichž většinu sám objevil v datech přehlídky OGLE, Martin Jelínek (čerstvý laureát Kopalovy přednášky) ukázal, jak lze i malým dalekohledem pozorovat optické dosvity gama záblesků, Pavel Cagaš představil své snahy o využití neuronových sítí při zpracování astronomických měření.

Kepler nesledoval jen exoplanety

Přednášejícími byla často ukazována data a světelné křivky pořízené kosmickým dalekohledem Kepler, který letos po devíti letech ukončil činnost. Tento unikátní přístroj, který bez přerušení hleděl na několik vybraných částí oblohy, přinesl celou řadu překvapení. U exoplanet se to očekávalo, ale týkalo se i různých druhů zákrytových dvojhvězd, pulsujících či eruptivních proměnných hvězd. Vzhledem k nesmírně přesnému měření dalekohledu se ukázalo, že je velmi těžké najít hvězdu, která by byla konstantní. Měření dalekohledu Kepler umožňují zpřesnit teoretické modely o stavbě a způsobu proměnnosti některých typů hvězd.

Účast předsedy České astronomické společnosti

Za zmínku určitě stojí vystoupení předsedy ČAS Petra Heinzela o eruptivních proměnných hvězdách, jejichž chování je podobné Slunci, jímž se Petr Heinzel zabývá celoživotně. Předseda ČAS na konferenci dokonce projevil zájem o členství v Sekci proměnných hvězd

a exoplanet, čímž jen potvrdil letošní trend, neboť o členství ve SPHE je větší zájem než v minulých letech a počet členů sekce dosáhl 92.

Kde budeme za dalších 50 let?

Žijeme v éře prudkého rozvoje počítačů a výpočetní kapacita celosvětově roste raketovým tempem. Například v roce 2022 bude v Chile uveden do provozu LSST - Large Synoptic Survey Telescope o průměru 8,4 metru. Jeho úkolem je fotografovat postupně celou oblohu, což zvládne každé tři dny, a to až do 25. magnitudy. Za jedinou noc vyprodukuje 30 TB dat. Splín astronomů amatérů z toho, že pak už budou zbyteční, ale není na místě. Jak ukázal ve své přednášce Ondřej Pejcha, vždy je prostor pro činnosti, které velké observatoře dělat nemohou. Stačí použít jiný způsob měření a hledat příležitosti, které nikdo jiný nevyužívá. Stejně jako pozorovatelé proměnných hvězd „přežili“ konec éry pozorování okem, jistě se vypořádají s nástupem drahé obří techniky.

Závěrem bych chtěl poděkovat organizátorům konference, především předsedkyni SPHE Kateřině Hořkové. Konference byla pestrá směsicí témat a podnítila účastníky k zajímavé spolupráci a dodala elán v aktivitě minimálně do dalšího roku, a to nejen Janu Mazancovi, který se stal Proměňářem roku.

Společnost | Zápis řádného jednání Výkonného výboru ČAS

Jednání se konalo 26. listopadu 2018 od 12:30 v Planetáriu Praha. Přítomni za VV: Marcel Bělík, Petr Heinzel, Miloš Podařil, Petr Scheirich, Vladislav Slezák, Petr Sobotka, Lenka Soumarová, Pavel Suchan. Omluveni: Radek Dřevěný, Lumír Honzík. Přítomní revisoři: Martin Černický, Jan Kožuško, Eva Marková.

- **Astro.cz a facebook ČAS.** Sobotka upozornil členy VV na některé záludnosti redakčního systému, ve kterém lze editovat astro.cz. Od poloviny července se o profil ČAS na facebooku stará Sobotka s pomocí Martina Gembece a Martina Maška. V listopadu byl Sobotka ustanoven druhým správcem stránky (prvním je zakladatel profilu David Zoul) a nikdo další už nebude z bezpečnostních důvodů přidáván. Facebookový profil ČAS po odchodu Petra Horálka v červenci dále roste stejným tempem.

- **100 let IAU.** U příležitosti 100 let od založení Mezinárodní astronomické unie se v Planetáriu Praha uskuteční rozšířené setkání složek v podobném duchu, jako se stalo poprvé v roce 2018. Proběhne v termínu 6.–7. dubna v Planetáriu Praha. Místní organizaci zajistí Soumarová, program sestaví Sobotka, jeho odbornou část Heinzel. Očekává se účast oficiálního zástupce IAU. VV diskutoval o začlenění veřejné přednášky astronauta Andrew Feustela do této akce – prověří Suchan. V rámci oslav 100 let IAU se uskuteční z iniciativy senátora Jiřího Duška výstava v Senátu parlamentu ČR, v termínu od 22. 1. do 4. 2. 2019 se slavnostní vernisáží 22. 1. od 17:00.

- **Malé setkání složek ČAS.** Tradiční lednové malé setkání složek ČAS se uskuteční na tradičním místě, tedy v budově Geofyzikálního ústavu AV v Praze na Spořilově, Boční II. Termínem je sobota 12. ledna 2019. Předpokládaný program proběhne od 10 do 15:30 hodin. Účast hospodářů složek je povinná, předsedů doporučená, ostatních funkcionářů ČAS dobrovolná.

- **Seminář Františka Nušla v Jindřichově Hradci.** V sobotu 24. listopadu proběhl v muzeu Jindřichohradecka v Jindřichově Hradci vzpomínkový seminář o díle a životě spoluzakladatele ČAS a dlouholetého předsedy Františka Nušla. Kromě přednášek bylo ústředním bodem jednání odhalení pamětní desky na domě, kde Nušl prožil své dětství a mládí od 2 do 18 let. Slavnostně pamětní desku odhalil čestný předseda ČAS Jiří Grygar a starosta Jindřichova Hradce Stanislav Mrvka. Seminář organizovala Odborná skupina pro historii astronomie ČAS, zejména Petr Bartoš a Štěpán Kovář. Semináře se zúčastnili také někteří Nušlovi potomci, za VV ČAS Sobotka, Suchan. VV děkuje organizátorům.
- **Pobočky ČAS v Ostravě a Brně.** 7. října 2018 byla v Planetáriu Ostrava založena Ostravská pobočka ČAS za účasti Suchana a Grygara. Brzy nabídne programovou nabídku všem zájemcům o astronomii z Ostravy a okolí. Výbor pobočky: Tomáš Kubica (předseda), Daniel Kunz (místopředseda), Božena Solarová (hospodářka). Dne 28. listopadu 2018 byla oficiálně založena (po téměř 20 letech obnovena) Brněnská pobočka ČAS. Prozatímní výbor pobočky byl ustaven ve složení předseda: Jiří Prudký, místopředsedkyně: Jarmila Zobačová, hospodář: Karel Drda, první člen: Jiří Dušek. První setkání členů pobočky je plánováno na polovinu ledna 2019. VV vyjadřuje svou velkou radost nad zakládáním nových poboček ve velkých městech, které mají zázemí a podporu velkých hvězdáren. VV děkuje všem, kteří se na zakládání podílejí.
- **Ceny ČAS.** 24. listopadu se laureátem Kopalovy přednášky stal dr. Martin Jelínek z Astronomického ústavu AV ČR. Cena Zdeňka Kvíze letos byla oznámena na Velkém setkání složek, ale nebyla předána a nebyla pronesena laureátská přednáška. VV diskutoval o předání ceny na setkání složek v roce 2019. Nušlovu cenu obdrží Doc. Martin Šolc z Astronomického ústavu MFF UK. Předána bude 3. prosince 2018 v Planetáriu Praha. Členy pozve Sobotka.
- **Knižní veletrh v Havlíčkově Brodě.** Nakladatelství Aldebaran Libora Lenži upustilo po dohodě od své pravidelné účasti na Podzimním knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě. Je dohodnuta spolupráce s nakladatelstvím Aldebaran AGA Petra Kulhánka, které vyšle na veletrh svého zástupce a knihy k prodeji. Svou aktivní účast na veletrhu od roku 2019 přislíbili zakladatelé ceny Petr Bartoš a Štěpán Kovář.
- **Noc vědců.** Celková účast v roce 2018 celorepublikově přesáhla 60 000, pravděpodobně z důvodu zvýšení počtu účastnických organizací. Dle referencí z astronomické části akce ale návštěvníků přišlo méně. Za ČAS se účastnilo 18 organizací. V roce 2019 se uskuteční Noc vědců v pátek 27. září a tématem bude ekologie. Za ČAS se nabízí téma světelného znečištění.
- **Den hvězdáren a planetárií.** Asociace hvězdáren a planetárií plánuje na rok 2019 novou akci pro veřejnost. Den hvězdáren a planetárií by se měl uskutečnit vždy v pátek okolo první březnové čtvrti. V roce 2019 to bude 15. března. Přesný program zatím není znám, informace budou na astro.cz.
- **EU a střídání času.** ČAS bývá oslovována novináři, aby přednesla své stanovisko ke zrušení střídání času a k tomu, zda zachovat zimní nebo letní čas. Stanovisko ČAS je, že jsme pro zrušení střídání času. Komentář ke zdravotním dopadům jedné či druhé varianty ponecháváme kompetentním institucím, např. Fyziologickému ústavu AV. Scheirich připravil tabulku soumraků a východů a západů Slunce pro obě varianty času. Sobotka a Suchan zajistí grafické materiály pro novináře a ČAS vydá tiskovou zprávu před Štědrým dnem.

- **Staroměstský orloj.** Nová podoba orloje budí nevoli mezi částí astronomů. Bohužel mezi odborníky neexistuje shoda na tom, jak má orloj vypadat. ČAS má informace o tom, že kontrola Ministerstva kultury konstatovala, že při rekonstrukci nebyla dodržena podoba orloje schválená památkovým úřadem. VV nesouhlasí s postupem Magistrátu hl. města Prahy, který se neobrátil na odborné instituce (ČAS, ASU AV ČR, ...) s žádostí o posouzení. Pokud bude ČAS požádána odpovědnými orgány o zprostředkování odborné konzultace, tak to udělá, ale sama nebude do neprůhledného procesu zasahovat.
- **Členský průkaz.** VV schválil konečnou podobu členské průkazky pro rok 2019. VV děkuje za grafický návrh Aleši Majerovi. Tisk zajistí Jiří Bárta a Lenka Soumarová.
- **100 let ČAS.** Bohužel došlo k velkému zpoždění v přípravě Astropisu Speciál ke 100 letům ČAS. Příprava je poznamenána nedostatečnou komunikací mezi společností Astropis a ČAS, od počátku nebyl určen hlavní editor. Speciál za Astropis nově připravuje David Ondřích.
- **50. konference o proměnných hvězdách.** Sekce proměnných hvězd a exoplanet ČAS organizuje jubilejní 50. konferenci o výzkumu proměnných hvězd (ke kterým v posledních 10 letech přibyly i exoplanety). Konference se uskuteční 30. 11. až 2. 12. v Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Za VV se zúčastní Heinzel, Sobotka a Suchan.
- **Přijetí nových členů.** VV ČAS přijal nové členy: Matěj Bárta (Pobočka Vysočina), Helena Burešová Metznerová (Pražská pobočka), David Coufal (Sekce proměnných hvězd a exoplanet), Jan Fikejzl (Pražská pobočka), Jana Hrabalová (Pobočka Ostrava), Zuzana Kulíšková (Pobočka Ostrava), Daniel Kunz (Pobočka Ostrava), Adam Malíř (Sluneční sekce), Kateřina Ondřeková (Pobočka Ostrava), Zdeněk Pokorný (Pražská pobočka), Jana Rašková (Pobočka Ostrava), Igor Stojanov (Amatérská prohlídka oblohy), Roman Škubal (Západočeská pobočka), Soňa Šimová (Pražská pobočka), Jaroslav Šolc (Přístrojová a optická sekce), Zuzana Tačovská (Pražská pobočka), Antonín Vrba (Kosmologická sekce), Matěj Zahajský (Pražská pobočka).

Termín příští schůze VV ČAS je sobota 12. ledna od 15:30 po setkání složek ČAS v Geofyzikálním ústavu AV v Praze na Spořilově.

Zapsal Sobotka, zápis schválil VV elektronickým hlasováním.

Akce Malé setkání složek 12. ledna 2019

V sobotu 12. ledna proběhne od 10 do 15:30 hodin tradiční malé setkání složek, a to v budově Geofyzikálního ústavu AV v Praze na Spořilově, Boční II. Setkání je primárně určeno pro řešení vnitřních organizačních záležitostí ČAS za účasti hospodářů a předsedů složek, ale zúčastnit se mohou i další členové výborů sekcí a poboček.

Velké setkání složek 6. až 7. dubna 2019

V roce 2019 navazujeme na nové zaměření setkání složek, které mělo premiéru v roce 2018. Pobočky a sekce budou mít možnost představit svou činnost jak sobě navzájem, tak profesionálním astronomům. Ti se sejdou, aby oslavili 100 let od založení Mezinárodní astronomické unie. Setkání proběhne v Planetáriu Praha. Bližší informace budou zveřejněny na astro.cz.